

18 відсотків. Але уже у квітні того ж року за розрив заявили 74 відсотки опитаних та зменшилося до 7 відсотків прихильників збереження зв'язків цих двох церков Московського патріархату [3, С. 19]. Чи активізує цей процес очікуваний Закон 8371 – питання риторичне, але логіка теперішніх трансформацій підказує, що – так.

Із вищедосліджуваного випливає, що російська агресія, особливо після повномасштабного вторгнення, вплинула на зростання чисельності релігійних громад ПЦУ і, відповідно, на зменшення чисельності вірян УПЦ МП; водночас збільшення тривалості війни спричинилося в українському суспільстві до гострішого прагнення заборонити Московський патріархат в Україні; також злочинні антиукраїнські дії ієрархії та парафіяльного духовенства УПЦ МП вплинули на зростання у свідомості її вірян національної ідентичності та їхньої трансформації в ПЦУ; війна, як психологічно-стресова ситуація, яка породжує людський страх, різні види нещастя, відчуття загрози безпосередньо вплинула на зростання релігійності в українському суспільстві; антиукраїнська пропаганда, яка лунає з амвонів проросійської церкви, спонукає багатьох вірян критичніше осмислити роль цієї церкви, як загрози національній безпеці Української державності.

Джерела та література

1. Війна і церква. Церковно-релігійна ситуація в Україні 2022 р. *Центр Разумкова*. Київ: веб-сайт. URL: <http://surl.li/sggja> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Державно-церковні та суспільно-політичні відносини в умовах війни росії проти України. *Центр внутрішньо-політичних досліджень*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/sjyio> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Роль релігійних чинників у поступі українського соціуму. *Національний інститут стратегічних досліджень*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/sjymo> (дата звернення: 04.04.2024.).

УДК:159.9.01 : 168

Хайрулін О., канд. психол. наук, доц.

Національний університет оборони України, Україна

МОВНА ГРА ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЛЮДИНУ

Анотація. Посилення маніпулятивних аспектів сучасного комунікативного середовища, усього комплексу його впливів на особистість і соціальні процеси, актуалізує шерег ризиків і загроз, що пов'язані з можливим використанням інформаційного (медіа) простору для дестабілізації соціального благополуччя українського суспільства. Сучасні медіа-засоби і технології їх застосування дозволяють використовувати психологічні закономірності впливу інформації на свідомість, ціннісну, психоемоційну сфери та поведінку людини, наносити збиток її психологічному добробуту та безпеці. Дослідження має на меті теоретично дослідити психологічні закономірності феномену мовної (мовленнєвої) гри як засобу впливу на свідомість людини, обґрунтувати семантико-психологічну детермінацію наслідків такого впливу. За результатами дослідження актуалізовано зміст психологічних аспектів феномену мовної (мовленнєвої) гри у контексті використання її ефектів для впливу на психічну сферу людини. Поглиблено наукові уявлення про характер впливу масової комунікації на психічну сферу людини через психологічні ефекти ігрової дії вербальної інформації. Результати дослідження дозволяють висновки про актуальність продовження психологічних та психолінгвістичних розвідок феномену мовної (мовленнєвої) гри як джерела і засобу маніпулятивного, індоктринального впливу на свідомість людини, а також про доцільність врахування психологічних особливостей явища мовної (мовленнєвої) гри в аналізі медіа-контенту, виявленні джерел інформаційно-психологічного (перформативного) впливу інформації на свідомість адресата та прогнозуванні наслідків такого впливу на особистість і

соціальні процеси.

Ключові слова: *медіа, гра, свідомість, текст, мовна гра, перформативність, інформаційно-психологічний вплив, психологічний аналіз.*

Khairulin O., Ph.D., Assoc. Prof.

National Defence University of Ukraine, Ukraine

LINGUISTIC PLAY AS THE BASIS OF INFORMATIONAL-PSYCHOLOGICAL INFLUENCE ON INDIVIDUALS

Abstract. *The escalation of manipulative aspects within the contemporary communicative environment and its comprehensive impacts on personality and social processes highlight the risks and threats associated with potential exploitation of the informational (media) space to destabilize the social well-being of Ukrainian society. Modern media tools and technologies allow for the utilization of psychological principles of information influence on consciousness, values, psycho-emotional sphere, and human behavior, thereby impairing their psychological well-being and safety. This research aims to theoretically explore the psychological principles of the phenomenon of linguistic (speech) play as a means of influencing human consciousness and substantiate the semantic-psychological determination of the consequences of such influence. The study results address the content of psychological aspects of the phenomenon of linguistic (speech) play in the context of utilizing its effects to influence the human psyche. The scientific understanding of the influence of mass communication on the human psyche through the psychological effects of verbal information play is deepened. The research findings allow conclusions about the relevance of further psychological and psycholinguistic investigations into the phenomenon of linguistic (speech) play as a source and means of manipulative, indoctrinating influence on human consciousness, as well as the necessity of considering the psychological peculiarities of the phenomenon of linguistic (speech) play in analyzing media content, identifying sources of informational-psychological (performative) influence of information on the addressee's consciousness, and predicting the consequences of such influence on personality and social processes.*

Keywords: *media, play, consciousness, text, linguistic play, performativity, informational-psychological influence, psychological analysis.*

Сучасні умови життєдіяльності кожного громадянина України характеризуються як небезпечні на всьому діапазоні можливих станів і ситуацій. Російсько-українська війна кардинально змінила звичний плин мирного життя українців, сконцентрувала та окреслила чіткі та потужні виклики, загрози і небезпеки, які набули перманентного характеру і стали актуальними для усіх сфер індивідуального і соціального життя. Особливості сучасної інформаційної (постіндустріальної) епохи актуалізують можливості сучасної комунікації як засобу воєнно-політичного протиборства. Атрибутом такого протиборства усе більше постає явище мовної (мовленнєвої) гри – давнього, але недостатньо дослідженого феномену. Сучасні технології маніпулятивного (перформативного, персуазивного) впливу часто ґрунтуються на закономірностях мовної гри. Наведений дискурс має на меті теоретично дослідити психологічні закономірності феномену мовної (мовленнєвої) гри як засобу впливу на свідомість людини, обґрунтувати семантико-психологічну детермінацію наслідків такого впливу.

Ґрунтовна розробка ключових аспектів проблематики психогенного впливу інформації на людину відображена в працях психологів та представників психолінгвістичного напрямку: Л. С. Виготського, Л. Вітгенштайна, Д. Остіна, Т. М. Титаренко, Л. В. Засєкіної, Л. А. Найдьоновой, С. Г. Денисюк, О. М. Кочубейник, Л. Ф. Компанцевої, Н. А. Агаєва, В. В. Зірки, К. О. Черемних, І. В. Александрук, О. О. Золотар, О. О. Селіванової, Д. Мак-Квейла, Д. Лакоффа, М. Джонсона та ін.

На ігрову природу комунікації і діяльності людини у ній вказує чисельна кількість досліджень широкого наукового, історичного й змістовного діапазону (Платон, Аристотель, М.

Лацарус, Ф. Шиллер, Й. Гейзінга, К. Гросс, Л. Вітгенштайн, Ж. Піаже, Л. Виготський, Ф. Бартлет, Р. Кайуа, П. Бурд'є, Е. Берн, А.В. Фурман та ін.). Гра як модус діяльності атрибутивно передбачає інтеракцію (взаємодію), спілкування, комунікацію. Позбавлена циклічності, репродуктивного повторення, така, що має хоча би мізерну долю невизначеності комунікація і є грою. Тобто комунікація у більшості – гра.

Базовим атрибутом нашого дослідження є феномен тексту – знаково-мовної реалізації певної системи інформації та аспекти семантико-психологічного впливу інформації (тексту) на особистість людини. Загальнонауковою позицією став висновок, що кожний текст сприймається людиною як світ, а світ – як текст (М. Гайдегер, Л. Вітгенштайн, Ж. Деріда, Ю. Габермас, І. В. Александрук, О. О. Селіванова та ін.). Текст, як загальний феномен та універсалія – це також і психологічна система, результат діяльності автора, продукт який ізоморфно несе у собі певні системні закономірності (П.К. Анохін, Л.С. Виготський, Л.С. Засекіна, В.В. Зірка, О.О. Селіванова та ін.).

Для нашого дослідження є важливим встановити які атрибути тексту (лексеми) спроможні здійснювати психологічний ефект на свідомість людини і яким чином це відбувається в процесі трансляції, перенесення, інкорпорації певних смислових концептів, репрезентацій, узмістовлень від адресанта до адресата. Результати здійсненого аналізу свідчать про доцільність обрання у якості таких атрибутів розлогий клас лексем, що є носіями ефектів активного навіювання, індоктринації вигідних авторові, адресанту смислів. Такими лексемами спроможні бути: 1) перформативні лексеми або лексеми з характеристиками іллокуції або перлокуції (закони зв'язку пам'яті з емоціями та мотивацією, ефект емоційного посилення уваги); 2) лексеми, що відіграють у реченні або більш складній мовленнєвій одиниці (як компоненти певного рівня в тексті) роль семантичного системоутворюючого фактору (всі закони пам'яті); 3) лексеми, що синтаксично розміщені напочатку та наприкінці тексту або лексеми вищого рівня (закон (ефект) краю); 4) лексеми, що гальмують або спотворюють критичне розуміння пропозицій тексту задіянням семантичної варіативності, логічної незавершеності, плутанини, алогічності (закон незавершеної дії або ефект Зейгарнік, порушення принципу кооперації Х.-П. Грайса); 5) лексеми, що спроможні стимулювати виникнення у реципієнта ефекту Барнума через пряме звернення до адресата, формування у нього ілюзії персональної значущості щодо тематики тексту. У перспективі вважаємо за доцільне здійснювати подальші психологічні та психолінгвістичні дослідження перформативності тексту зокрема щодо розробки формальної математичної моделі аналізу та оцінки психологічної перформативності тексту, а також здійснення досліджень щодо супроводження психологічних та психолінгвістичних текстових ефектів впливами елементів медіаперцептивного діапазону.

Джерела та література

1. Александрук І.В. Теорія можливих світів: поняття завершеності / незавершеності, правдивості / неправдивості пропозиції. Ірина Володимирівна Александрук. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. НАН України. Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов; [редкол. : А. Д. Белова (голов. ред.) та ін.]. К. : Логос, 2007. С. 29–38.
2. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. К.: Лібра, 1999. 488 с.
3. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. Пер. з нім. та комент. В.М. Купліна. К.: Четверта хвиля, 2001. 424 с.
4. Засекіна, Л.В. Структурно-функціональна організація інтелекту : дис... доктора психологічних наук: 19.00.01. Л.В. Засекіна. Острогоз, 2006. 396 с.
5. Зірка В.В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі. : дис... доктора філологічних наук: 10.02.02 / В.В. Зірка. Дніпро, 2005. 311 с.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : [підручник] / О.О. Селіванова. Полтава: Довкілля. К., 2008. 712 с.

7. Психологічна енциклопедія. авт.-упорядник О. М. Степанов. К. : «Академвидав», 2006. 424 с.
8. Титаренко Т. М. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія / Т. М. Титаренко, О. М. Кочубейник, К. О. Черемних ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Міленіум, 2014. 206 с.
9. Філософський енциклопедичний словник: довідкове видання під кол. ред. Київ: "Абрис", 2002. 742 с.
10. Austin J. L., How to Do Things with Words. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1962.

УДК 504.058

Шостаківська Н., канд. пед. наук, доц.; Коваль А.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. *В умовах постійного розвитку суспільства та технологій сучасні війни набувають нові форми та виміри. Однією з таких форм є гібридні війни, які поєднують у собі елементи звичайних та незвичайних методів боротьби, а також використовуються психологічні та інформаційні аспекти впливу на супротивника та громадську думку. Поняття гібридної війни стає предметом широкого дослідження не лише серед військових експертів, а й серед політологів, психологів та істориків. Ця форма конфлікту вимагає глибокого розуміння як історичних передумов, що сприяли її виникненню, так і психологічних механізмів, які лежать в основі її проведення. У даній статті ми спробуємо розглянути історичний контекст з'явлення гібридних війн, а також визначити ключові психологічні аспекти, що визначають їх сучасну природу та ефективність.*

Ключові слова: *гібридна війна, психологічні аспекти, інформаційні технології.*

Shostakivska N., Ph.D., Assoc. Prof.; Koval A.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

HYBRID WARS: HISTORICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS

Abstract. *In the conditions of constant development of society and technology, modern wars take on new forms and dimensions. One of these forms is hybrid warfare, which combines elements of conventional and unusual methods of combat, and also uses psychological and informational aspects of influencing the opponent and public opinion. The concept of hybrid war is becoming the subject of extensive research not only among military experts, but also among political scientists, psychologists, and historians. This form of conflict requires a deep understanding of both the historical prerequisites that contributed to its emergence and the psychological mechanisms underlying its conduct. In this article, we will try to consider the historical context of the emergence of hybrid wars, as well as to determine the key psychological aspects that determine their modern nature and effectiveness.*

Keywords: *Hybrid war, psychological aspects, information technologies.*

Гібридна війна - це форма конфлікту, яка характеризується поєднанням стратегій, ресурсів та методів, які використовують як державні, так і недержавні способи. Вона включає в себе традиційні та нетрадиційні стратегії, засоби підривної діяльності, а також механізми кібервійни з метою досягнення конкретних цілей.

Термін "гібридна війна" виник в 1990-х як частина дискурсу, розпочатого дослідниками Р. Волкером та В. Неметом. Його поширення зазнало підвищення через працю Ф. Гоффмана "Конфлікт у ХХІ столітті. Поява гібридних війн" (англ. "Conflict in the XXI century. The emergence of hybrid wars"; 2007).